

Olvassuon Leväsuon sammalkartoitukset 2019

Hydrologia-LIFE (LIFE16NAT/FI/000583)

Sakari Rehell

JOHDANTO JA MENETELMÄT

Kartoitusten tavoite ja tarkoitus

Kartoituksen tavoitteena oli selvittää, esiintyykö ennallistamisalueella sekä sen välittömässä läheisyydessä sellaista sammallajistoa, joka tuli huomioida ennallistamistoimien suunnittelussa ja toteutuksessa. Työssä pyrittiin selvittämään sitä, missä kohdissa tukittavien ojien pohjilla tavataan merkittävää lajistoa, joka tulisi ottaa huomioon toimenpiteitä tehtäessä. Samalla kartoitettiin myös varsinaisten toimenpiteiden ulkopuolelle jäävien lähdepaikkojen lajistoa. Paikkojen nykytilaa voidaan verrata mahdollisiin aikaisempiin havaintoihin samoilta paikoilta ja jatkossa niillä voidaan seurata toimenpiteiden mahdollisia vaikutuksia.

Tämä raportti on tuotettu EU:n LIFE-rahoituksen tuella Hydrologia-LIFE -hankkeessa. Raportin tuloksia hyödynnetään Olvassuon Natura 2000-alueen ennallistamisen ja hoidon suunnittelussa ja toteutuksessa.

Aineiston sisältö heijastelee sen tekijöiden näkemyksiä, eikä Euroopan komissio ole vastuussa aineiston sisältämien tietojen käytöstä.

Kartoituskohteet ja -menetelmät

Kartoitettu alue sijaitsee Pohjois-Pohjanmaan maakunnassa sijaitsevassa Utajärven kunnassa (liite 1). Eliömaantieteellisesti kohde sijaitsee Oulun Pohjanmaan eliömaakunnassa, keskiborealisella Pohjanmaan metsäkasvillisuusvyöhykkeellä.

Inventoidulta alueelta on Hertta/eliölajit -tietokantaan tallennettu aiemmin yksi kultasirppisammalhavainto (*Loeskyppnum badium*). Laji on tarkastelualueella alueellisesti uhanalainen.

Kartoituksessa käytiin läpi kaikki tukittavat ojat ja merkittiin selvimmät pohjavedenpurkautumat, jotta niiden kohdalle voitiin jättää aukkoa ojien tukkimisessa. Lisäksi tarkastettiin lajistoa Olvassuon Natura-alueelta, Leväojan eteläpuolella olevalla kahdelta tihkupintaiselta lähteeltä. Maastossa kuljettu reitti on merkitty liitekartalle 2.

Kartoitukseen käytettiin aikaa yksi maastotyöpäivä (3.10.2019). Kohteella kului inventointiin aikaa 6,5 tuntia. Kartoituksessa käytettiin yleiskartoitusmenetelmää, jossa kohdelajina ovat uhanalaiset, silmälläpidettävät, rauhoitetut ja harvinaiset lajit. Huomionarvoisten lajien havaintopaikat tallennettiin GPS-paikantimeen. Kartoituksesta maastossa, lajinmäärityksestä ja raportoinnista vastasi erikoissuunnittelija Sakari Rehell Metsähallituksen Pohjanmaa-Kainuun luontopalveluista.

TULOKSET

Lajihavainnot

Leväojan varteen Olvassuon Natura-alueelle ja siihen liittyvälle soidensuojelun täydennyskohteelle purkautuu huomattavan runsaasti Kälvasvaaran suunnasta tulevia pohjavesiä. Koska alue on hyvin tehokkaasti ojitettu (noin 40 vuotta sitten), ovat pohjavesien purkautumispaikat suurelta osin siirtyneet syvien ojien pohjille ja koko alueen yleinen pohjaveden pinnantasotämän myötä laskenut. Reheviä ja

lajistoltaan arvokkaita avolähteitä ja tihkupintoja on kuitenkin jäljellä erityisesti Natura-alueen reunoilla. lähdelajistoa, etenkin sammalia on siirtynyt myös ojien pohjilla oleville pohjaveden purkautumiskohdille.

Seuraavassa on kuvattu alueet, joilta tavattiin huomionarvoista lajistoa. Keskeisimmät lajit on esitetty taulukossa 1 ja liitekartalla 2.

1. Vanhassa kuusikossa havaittiin pohjaveden purkautumista syvän, viettävän ojan pohjalle kohdassa, missä oja on kaivettu pohjamaahan asti. Paikalta löydettiin lähdelajistoa: Lähdesammal (*Philonotis fontana*), lettolelväsammal (*Rhizomnium pseudopunctatum*). Ympäriällä rehevää korpea, rahkasammalikossa tavattu pohjavesivaikutusta ilmentävää heterahkasammalta (*Sphagnum warnstorffii*). Merkitty lähdevaikutteisina paikka ja jätetty ojan tukkimisessa tälle kohdalle muutaman metrin aukko, jotta lähdesammalla mahdollisuus jatkaa kasvua.
2. Kankaan laidalla syvälle pohjahiekkaan kaivetun ojan pohjalle tulee pohjavettä laajalla alueella. Pienialaisesti havaittu lähteisyyden indikaattoria hetesirppisammalta (*Warnstorfia exannulata*). Merkitty paikka ja jätetty tämän kohdalle lyhyt aukko ojan tukkimisessa). Pisteet eteläpuolella havaittavissa entinen lähdepaikka kankaan reunan ohutturpeisen rämeen keskellä nyt kuivana painanteena.
3. Lähteisen lettonevan pohjois- ja koillisreunan syvän ojan pohjalle purkautuu pohjavettä pitkälle matkalla. Merkityn pisteen kohdalta havaittu paikoin lähteisyyttä ilmentävää hetesirppisammalta. Paikka merkitty maastoon ja jätetty tälle kohdalle lyhyt aukko tukkimisessa. Lähteisyydessä on Hertta-uhanalaisjärjestelmässä vanha kultasirppisammalhavainto (vuodelta 2014), jota ei nyt tehdyssä inventoinneissa löydetty.
4. Kapean lettonevamaisten juotin alaosassa havaittu muutama verso kultasirppisammalta (alueellisesti uhanalainen lähteisyyden osoittaja). Esiintymää on aikaisemmin inventoitu viisi vuotta aikaisemmin (heinäkuu 2014), jolloin esiintymä oli suurempi ja käsitti useita laikkuja ruoppausten pintojen reunoilla. Nyt yleisesti ruoppapinnat olivat pienentyneet ja rahkasammalet, erityisesti kalvakka rahkasammal (*Sphagnum papillosum*) laajentanut alaansa.
5. Luontaisesti pohjavedet purkautuneet edellisestä muutama kymmenen metriä länteen (metsätalouden hallinnoimalla Natura-alueella) sijaitsevalle tihkupintaiselle lähteikölle. Alueella jäljellä jonkin verran lähteisyyttä osoittavaa lajistoa rehevässä korvessa. Lajistoa: lettolelväsammal, kilpilelväsammal (*Rhizomnium punctatum*), purosuikerosammal (*Brachythecium rivulare*). Länsipuolella pieni, heikentynyt tihkupintainen lähde noin 5 m ojasta.
6. Pieni lähde ja sitä ympäröivä tihkupinta rinteessä metsätalouden hallinnoimalla Natura-alueella. Mesotrofisen avolahteen alapuolella lähdepuro, mutta virrattuaan noin 20 m se joutuu syvään ojaan ja vedet lähtevät ojia pitkin vesistöön. Lähteen ja puron reunoilla havaittu paikoin lähteisyyden osoittajalajistoa: Lähdesammal, purosuikerosammal, heterahkasammal. Alapuolisen ojan tukkimisessa ohjataan lähdepuron vedet alapuoliseen, kuivuneeseen korpijuottiin.
7. Natura-alueen rajalla olevaan syvään ojaan purkautuu vesiä pitkälle matkalle. Ojan länsipuolella (metsätalouden hallinnoiman Natura-alueen puolella) erottuu vanha avolähteen ja sen alapuolisen puron paikka syvänä, nyt jokseenkin kuivana painanteena korpikämeen keskellä. Selvimmän pohjaveden purkautumiskohdan alapuolella ojan pohjalla lähteisyyttä indikoivaa hetesirppisammalta paikoin. Tukitaan vanhan lähteen vieressä oleva syvä oja, jotta pohjavesi palaisi vanhaan lähteeseen. Alempana tehdään lähdevetiseen ojaan käsityönä pieniä kynnyksiä, jotta se muuttuisi luontaista puroa muistuttavaksi.
8. Noin hehtaarin laajuinen, koivulettomainen tihkupinta-alue. Pohjaveden purkautuminen näkyy meso-eutrofisen lajiston esiintymisenä: Havaittu niukasti alueellisesti uhanalaista lettokilpisammalta (*Cinclidium stygium*) sekä lettoisuutta ilmentävää lettohiirensammalta (*Bryum pseudotriquetrum*). Muusta vaateliaasta sammallajistosta mainittakoon lettorahkasammal (*Sphagnum teres*) ja heterahkasammal. Aiempiin tietoihin verrattuna alue on viimeisen 15 vuoden

aikana kuivahtanut, joka lienee välillisesti seurausta pohjaveden purkautumisen vähenemisestä. Vuonna 2004 todettuja ruosteisia lähdepintoja ei enää ollut havaittavissa ja erityisesti suursarat olivat voimakkaasti lisääntyneet. Vuonna 2004 pieniä olleet koivuntaimet olivat parimetrisiä.

9. Edelleen jossain määrin aukeana erottuva entinen, ilmeisesti koivulettomainen tihkupinta. Nyt pahoin viereisen ojan kuivattama, ei havaittu lettosammalia, mutta inventoitu hyvin puutteellisesti.

Taulukko 1. Kartoituskohteen merkittävimmät lajihavainnot. Aiemmin havaitut, vuoden 2019 kartoituksessa havaitsemattomat paikat merkitty sulkuihin.

Tieteellinen nimi	Suomenkielinen nimi	Uhanal.lk	Muu status	Runsas
<i>Cinclidium stygium</i>	lettokilpisammal	alueellisesti uhanalainen		1 havainto (1havainto)
<i>Loeskyppnum badium</i>	kultasirppisammal	alueellisesti uhanalainen		1 havainto
<i>Brachythecium rivulare</i>	purosuikerosammal		indikaattorilaji	1 havainto
<i>Bryum pseudotriquetrum</i>	lettohiirensammal		indikaattorilaji	1 havainto
<i>Philonotis fontana</i>	lähdesammal		indikaattorilaji	2 havaintoa
<i>Rhizomnium punctatum</i>	kilpilehväsammal		indikaattorilaji	1 havainto
<i>Rhizomnium pseudopunctatum</i>	lettolehväsammal		indikaattorilaji	2 havaintoa
<i>Sphagnun teres</i>	lettorahkasammal		indikaattorilaji	1 havainto
<i>Sphagnun warnstorffii</i>	heterahkasammal		indikaattorilaji	3 havaintoa
<i>Warnstorffia exannulata</i>	hetesirppisammal		indikaattorilaji	2 havaintoa

Kaikki havaintotiedot tallennetaan erilliseen Excel-tilukkopohjaan, josta ne viedään LajiGISiin.

HOITO YM. SUOSITUKSET

Lähes kaikkien huomionarvoisten lajien kasvupaikkoja kuivattavat ojitukset, joiden tukkimiseksi laaditaan ennallistamissuunnitelma. Kaikki suunnittelualueella havaitut uhanalaiset ja harvinaiset sammalet huomioidaan ennallistamisessa, eikä niille aiheudu haitallisia vaikutuksia ennallistamistoimista. Ennallistamisella voidaan saada lisää soveliasta kasvupinta-alaa inventoinneissa havaituille lajeille. Ennallistamistoimenpiteet tehdään vuoden 2019 lopulla.

Liite 2. Kartoitusreitti ja huomionarvoiset lajit

